

COVID 19'un Döşenen Taşları

Ali ÇAĞLAR

Bilindiği üzere yaşam, kendi doğasında, insan türünün iki ana çelişki ve çatışmasını barındırır: İnsan – doğa ve insan – insan çelişkisi ve çatışması (ki Marks'ın analizidir).

Dolayısıyla, bunlardan en fazla yaşadığımız, gözümüze batan veya daha çok farkında olduğumuz ise insan – insan çelişkisi ve çatışmasıdır. İnsan var olma ve hayatta kalma mücadelesinde hep kendi dışındakileri potansiyel tehdit veya tehlike olarak görmüştür. Bu süreçte, ötekini – rakip veya potansiyel rakibini hep kontrol – denetim altında tutmak istemiştir. Gerek kendi güvenliğini sağlama ve gerekse de daha fazla maddi kazanımlar elde etmek için, kendini hep egemen olma zorunda hissetmiştir.

Devletler – ki onları yönetenler, insanlardır ve insanlar da psiko-sosyal varlıklardır. Yani korkan, kızan, öfkelenen, seven, nefret eden, özleyen, hırsları – kompleksleri vb. olan canlılardır ve bu duygu, düşünce, tutum, tavır ve davranışlarını, devleti – toplumu yönetirken de yansıtırlar, yaşarlar ve yaşatırlar. Yani “devlet” aslında, psiko-sosyal varlığın-canlıların kurumsallık kazanmış halidir. Diğer bir deyişle devlet, bir elbisedir. Her kim ki o elbiseyi giyer, o elbiseye hareket verir, biçim kazandırır. Örneğin, bundan 20 yıl kadar önce Türkiye’de türbana karşı olan tutum ile günümüzde türbana karşı olan tutum tamamen birbirine terstir. Devlet aynı devlet – elbise aynı elbise- ama o elbiseyi giyen değişmiştir.

Tıpkı bireylerin ötekileri gibi, grupların, cemaatlerin, aşiretlerin, toplumların – diğer bir deyişle devletlerin de ötekileri vardır, yoksa da üretilir. Ki biz buna siyaset bilimi literatüründe “ötekinin icadı” deriz. Öteki, dışarıda olduğu gibi, toplumda da - içeride de yaratılabilir. Kendi toplumumuza ve tarihine baktığımızda bunun örneklerini çok net görebiliriz. Türkler - Kürtler, Aleviler – Sünniler, Sağcılar – Solcular vb. Hatta bir grubun içinde de ötekiler yaratılabilir. Örneğin, “beyaz Türk - zenci Türk - çakma Türk” gibi.

Bu nedenledir ki, her Hindistan’ın bir Pakistan’ı, her Türkiye’nin bir Yunanistan’ı, her ABD’nin bir Rusya’sı vardır. Yoksa da üretilir. İşin esprisi bir yana, yani “her Seferioğullarının muhakkak bir Telliogulları” vardır. Yoksa da yaratılır. Dünya’da nötr-bağımsız alan olarak bırakılan tek ülke İsviçre’dir ki o da çatışma çözümlemeleri için tarafsız bir yer olması amacıyla bilinçli olarak yaratılmıştır.

Ötekinin varlığı, politikacılar - devletleri yönetenler için can simididirler. Sıkıştıklarında, ötekini günah keçisi ilan ederler ve kendi beceriksizliklerinden kaynaklanan içerideki ve dışarıdaki sorunları, toplumsal huzursuzlukları kolayca geçirirler veya manipüle ederler. Bu bir siyasal stratejidir ve hemen hemen her devlet yöneticileri tarafından kullanılır. Başımızı kaldırıp etrafımıza baktığımızda, bu durumlardan binlerce örnek görmek olanaklıdır.

Kısacası, egemen olma güdüsü hemen hemen her devletin kendi doğasında vardır. “Büyük Helen”, “Büyük Türkistan”, “Büyük İsrail”, Büyük Ermenistan” vb. gibi.

Bu süreçte, egemen olma potansiyeline sahip ülkeler, tarih içerisinde bu özelliklerini korumuşlardır. Örneğin, Birleşik Krallığın “üzerinde güneş batmayan imparatorluk olması” gibi.

Bilindiği üzere, 1980'lere kadar, özellikle 2.ci Dünya Savaşı'ndan sonra, egemen taraflar netleşmişti. Doğu Bloku – Batı Bloku, NATO Paktı – Varşova Paktı gibi. Etkisiz de olsa bir de,

“bağlantısızlar -ki Yugoslavya ve Hindistan vb. gibi, yani 1.ci, 2.ci ve 3.cü Dünya Ülkeleri vardı. Kim dost kim düşman, saflar netti. Bu durum, Berlin Duvarı’nın çöküşü, yani Soğuk Savaş’ın sona ermesine kadar devam etti.

Bununla birlikte unutulmamalıdır ki, “geleceği tasarlayamayan ülkeler, geleceği yönetemezler”. Egemen olma potansiyel ve kabiliyeti olan ülkelerin olmazsa olmazı, geleceği yönetmek üzere tasarlamaktır. Hem kendi durumlarını, hem kendi rakiplerini ve hem de dünyanın geri kalanını; 10 yıl sonra, 30 yıl sonra, 50 yıl sonra ve 100 yıl sonra nasıl olacağı senaryolarıyla, alternatifler temelinde tasarlarlar. Bu süreçte olası baş rol oyuncularını – iyi adamlar, kötü adamlar ile figüranlar bellidir. Beklenmeyen bir durum olduğunda alternatifler revize edilerek, B veya C planları devreye sokulur.

Günümüz dünyasının, nüfuz ve egemen olma politika ve stratejileri 1980’lerin başında, Birleşik Krallık Başbakanı Demir Leydi Margaret Thatcher ve dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan tarafından gözden geçirildi ve “Yeni Dünya Düzeni” söylemiyle biçimlendirildi, uygulamaya sokuldu. Tabi bu onların kişisel fikirlerinden ziyade, derin devletlerinin ortaya koyduğu bir yeni stratejiydi. Öncelikli hedef, Sovyetlerin çöküşünü hızlandırmak ve sosyalizmin doğurduğu boşluğu “din”ler ile doldurmaktı. Bu nedenle, eski Doğu Bloku ülkelerinden Türkiye, İran, Pakistan’a ve eski Yugoslavya’ya oradan orta ve uzak Asya, Afrika ile Orta ve Güney Amerika’ya kadar, dini cemaat ve gruplar fonlandı, desteklendi ve özellikle “demokrasi getirme, insan hakları, özgürlük, ibadet hürriyeti, dinler arası diyalog, medeniyetler ittifakı” vb. söylemlerle, olası engellenmeler de engellendi. Orta ve Güney Amerika’da (İspanya dahil) “Opus Dei”, Almanya ve ABD “Scientology”, Çin “Falun Gong”, Türkiye “Hizmet Hareketi”, Güney Kore “Moon Tarikatı” vb. Kardeş pek çok örnek, başka ülkelerde de hayata geçirilmiştir.

Bu süreçte, başta İngiltere olmak üzere, ağır sanayiden vazgeçildi ve yerine yapay zekaya – bilişim sektörüne öncelik verildi, yatırım yapıldı. Özellikle görsel, işitsel ve yazılı kitle iletişim araçları ile sosyal medya ağlarının gelişimi, yeni stratejilerin uygulamaya konmasına yol açtı. Artık herkes, dünyanın bir ucunda olan en ufak bir şeyi anında öğrenebiliyor, ABD’deki kasırgayı veya uzak Asya’daki tsunamiyi canlı olarak izleyebiliyor. Bu süreç, toplumlarda bir farkındalık yarattı ve artık, özellikle asker anneleri, “benim oğlum Irak’ta neden öldü”, “benim oğlum Afganistan’da neden öldü” sorularıyla hesap sormaya başladı.

Kısacası artık eski klasik – konvansiyonel savaşların yerine de yeni savaş veya potansiyel rakiplerle mücadele etme ve kendi egemen konumunu korumak için yeni araçların geliştirilmesi gerekiyordu. Bu stratejiye uygun olarak, sert gücün yanına yumuşak güç enstrümanları sokuldu ve daha sonra her ikisi de birleştirilerek, “akıllı güç” kavramıyla yeni bir mücadele, savaş ve sonunda nüfuzunu ve egemenliğini koruma gerçekleştirilmeye başlandı.

Özellikle Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle, Boris Yeltsin’in dengesiz ve tutarsız uygulamaları – eski Sovyet Devlet yeteneğini yok etmesi sonucu, başı boş kalan ve kendine yeni bir yol arayan pek çok ülkede, kendi nüfuzunu egemen kılmak için, “Lale Devrimi”, “Gül Devrimi”, “Limon Devrimi”, “Kadife Devrimi” vb. daha sonra BOP ve Arap Baharı gibi söylem ve uygulamalarla, “Yeni Dünya Düzeni”nin stratejilerini uygulamaya koyarak “Küreselleşme” adı ile bu durumu tüm dünyaya yaygınlaştırdı.

Nüfuz ve egemenlik senaryoları, -Margaret Thatcher ve Ronald Reagan’ın önderlik ve işbirliğiyle oluşturulmuş olan yeni egemenlik sistemi-, sırasıyla; “Yeni Dünya Düzeni”, sonra “Küreselleşme”; ikiz kulelere yapılan saldırılardan sonra ise, “Terörle Mücadele”, daha sonra ise “Demokrasi Getirme”, “Arap Baharı”, “Medeniyetler İttifakı”, “Dinlerarası Diyalog”, “İbrahimi Dinler”, “BOP” vb. söylemleri ile uygulanması sürdürüldü. Halen de devam ettirilmektedir.

Bununla birlikte, artık eski konvansiyonel asker – ordu – ağır silahlar temelli savaşların da biçim değişikliğine uğraması gerekti. Çünkü haksız saldırılar, darbelerle hükümet devirmeler, ülke işgalleri ve bunun sonucunda iç savaşların çıkartılarak, milyonlarca insanın öldürülmesi veya yerinden edilerek göç etmeleri vs. dünya kamuoyunda tepkiler oluşmasına yol açtı. Aynı zamanda da bunların hem asker-insan ve hem de finansal bedeli çok yüksekti. Dolayısıyla, yeni savaş araçlarının geliştirilmesi gerekiyordu. Siber savaş - terör, biyolojik savaş – terör, kimyasal savaş – terör, vekalet savaşları vs.

Bu nedenle, temeli, idol olmuş Yaser Arafat, Fidel Castro gibi sosyalist liderleri bertaraf etmek için laboratuvarda üretilen AIDS, daha sonra Ebola, Sars, Kırım Kongo, Domuz Gribi, Kuş Gribi, Coronavirüs gibi laboratuvar virüslerinin, konvansiyonel savaşlar yerine kullanılabileceğinin yolu keşfedildi.

Ancak, bunların bir tehlikesi vardı: Onu yaratanlara da bulaşma riski. Bu nedenle, öncelikle, farklı ülkelerde farklı gerekçelerle kan örnekleri toplandı, toplumların DNA tespiti yapılarak, belirli DNA’lar veya kan gruplarında çalışacak virüslerin üretilmesi yoluna gidildi. Lütfen, kanser olduğunu söyleyerek, 100 binlerce kan örneği toplamış olan Adnan Hoca’nın müridi Oktar Babuna olayını hatırlayınız. Amaç, belli kan gruplarında, belli DNA’larda veya yaş – cinsiyet gruplarında çalışabilecek virüsler üretmektir. Oktar Babuna olayında, 100 bin kan örneği ABD’ye gönderilmişti. Sonra bu duruma uyanan dönemin Sağlık Bakanı Osman Durmuş, geride kalan 50 bin kan örneğinin ABD’ye gönderilmesini engellemişti. Medyada sayın bakanın ne faşistliği kalmıştı, ne de kalpsizliği vs. Her ne hikmetse, Oktar Babuna şu an hepimizden daha sağlıklı ve kanserinden hiç eser yok!

Sonuç olarak dünya egemen ülkeleri, inanılmaz bir nüfuz ve güç mücadelesi içerisindedirler. Eskiden “İki Kutuplu Dünya” (ABD – Sovyetler), Soğuk Savaş sonrası İngiltere ve ABD liderliğinde “Tek Kutuplu Dünya” arayışları, daha sonra Çin’in sanayileşme atağı, yeni bir küresel güç olması ve Putin ile Rusya’nın yeniden şahlanması, bu bel altı tekmeleşmeleri yoğunlaştırdı. Çünkü hiç bir ülke, konvansiyonel bir savaşı göze alacak durumda değildir. Bundan kendisinin de çok çok zararlı çıkacağını bilmektedir. Dolayısıyla artık, eskisi gibi bir 3.cü Dünya Savaşı olmayacaktır. Yeni dünya savaşları, biyolojik, kimyasal ve siber savaşlar alanında olacaktır. Hatta silahlı askerlerin yerini silahlı dronlar -içinde 3 – 5 gram patlayıcı bulunan- alacaktır. Tıpkı uçaklardan atılan paraşütçüler gibi salıverilecekler, hafızasına yüklenmiş olan program çerçevesinde belirlenmiş olan hedefe -kişi, bina, araç tanımlama vb.- adrese teslim ulaşıp imha edecektir. Örneğin, İsrail’in oluşturduğu savunma kalkanı, bu ve benzeri tehditleri göğüsleyebilme amaçlıdır.

Kısacası, “Vekalet Savaşları” veya “Biyolojik Savaş”, Siber Savaş, “Kimyasal Savaş” vb., eski konvansiyonel savaşların yerini almaya başlamıştır. Bu gün tüm ülkeleri esaret altına almış olan Coronavirüs - Covid 19 da bu yeni savaş araçlarından bir tanesidir. Bu bir deneme testidir. İleride bu savaş araçları daha da geliştirilecek ve çeşitlenecektir. Zira hatırlanmalıdır ki, her ne zaman dünya nüfusu, üretim ve tüketim dengesizliği yaşamaya başladıysa, muhakkak büyük savaşlar yaşanmıştır. Haçlı seferleri, 1.ci, 2.ci Dünya savaşları ve dönemlerine bakınız. Şu an dünya nüfusu 8,3 milyardır ve şu anki girdiler, kaynaklar bu kadar nüfusu barış içinde bir arada yaşatma enstrümanlarına, ne yazık ki sahip değildir. Dünya, şu anki nüfusu beslemekte ve barındırmakta zorlanıyor. Bu zorlanmanın en büyük yansıması, iklim konusunda kendini gösteriyor. Sera gazları artışı, ormansızlaştırma, ozon tabakasının delinmesi, kutup buzlarının hızla erimeye başlaması, aşırı çevre kirliliği vb. yakın gelecekte oransal olarak giderek artacak önemli sorunlardır. Diğer taraftan üretimde işçinin yerini, yapay zekanın – robotun almaya başlaması, nüfus fazlalığına olan gereksinimi de ortadan kaldırmaktadır. Gezegenin geleceği için, artık fazla nüfus gereksiz bir hal almıştır ve bundan kurtulmak gerekir!!! Böyle bir görüşe “komplo teorisi” diyecek olan varsa, egemen güçlerin dünyayı kendi kaderine ve olurlarına bırakacaklarını mı düşünüyorsunuz diye yanıt

vermek gerekir. ABD'nin neden dünyanın pek çok yerinde veya ülkesinde askeri üsleri bulunmaktadır? ABD ve Rusya'nın Suriye'de ne işi var? Unutulmamalıdır ki egemen küresel güçler, hiçbir şeyi tesadüfe bırakmazlar. Yoksa kendilerini inkar etmiş ve kendi sonlarını kendi elleriyle yaratmış olurlar.

Kısacası tasarlanan gelecek, yaratılmaya çalışılıyor. Ha arada, ufak tefek yol kazaları olmaz mı? Tabi ki olur. İşin doğasında var. Bu nedenle, Covid 19 benim için sürpriz olmadı ve beklediğim bir adımdı. Gelecekte, değişik formatta benzer - yeni uygulamalarla karşılaşacağız. Dolayısıyla, geleceğimizi tasarlamak ve geleceğe hazır olmak, ulusumuz için hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, politikalar üretmek ve bu politikalara uygun stratejiler geliştirmek zorundayız.

Bu çerçeveden Türkiye üzerine düşüncecek olursak, öncelikle şunlar söylenebilir:

1. Bu salgın, pek çok kişinin yazılı, görsel ve işitsel medyada boy göstererek, bilimsel veri ve öngöründen yoksun, belli siyasi tercihlerin hizmetkârı olarak söyledikleri, “bu salgın ulus devletlerinin aciziyetini ortaya koymuştur” propagandalarının ne kadar içi boş olduğunu ortaya koymuştur. Çünkü, bu salgın karşısında neredeyse her devlet, kendi bacağından asılmış ve kendi başının çaresine bakmak durumunda kalmıştır. İşte İtalya, İspanya, ABD en somut örnekler. Hatta İtalyan yetkililer, AB'den nefret eder konuma gelmiş ve salgından sonra AB'yi yeniden düşüneceklerinin işaretlerini vermeye başlamışlardır. Dolayısıyla bu salgın, tam tersine güçlü ve krizleri yönetebilme potansiyel ve yeteneklerine sahip ulus devletlerin önemini ortaya çıkarmıştır. Sınırlar, iddia edildiği gibi ortadan kalkmamış ve her ülke “önce can” demiş ve kaynaklarını kendi dışındaki kimselerle beklenen düzeyde paylaşma yoluna gitmemiştir. Bu durum bize, her türlü – afetler de dahil- krize anında yanıt verecek güçlü ve kabiliyetli ulus devletlerin önemini ortaya koymuştur.

Özellikle temel kamusal hizmetlerin; sağlık, adalet, güvenlik-savunma ve eğitimin devletin temel ve devredilemez görev alanları olarak korunması zorunludur. Örneğin, özelleştirilen sağlık, doğal olarak kamusal hizmet yerine para kazanmayı hedefleyecektir. Halka temel sağlık hizmetlerini götürmek yerine, parası olana estetik ameliyat, botoks, mide küçültme vb. alanlara öncelik verecektir. Ki kimse de neden bu tercih ve uygulamalarda bulunuyorsun deme hakkına sahip değildir. Mesele, her şeyin para olmadığı ve önemli olanın vatandaş memnuniyeti ve mutluluğu olduğu gerçeğini görmek ve bunu gerçekleştirmek için ilgili kamu hizmetlerini örgütlemek ve hayata geçirmektir. Sosyal devlet anlayış ve uygulaması bunu gerektirir. Tabi ki özel sektörün bu alanlardan bazılarında yatırım yapmaları, serbest piyasa ekonomisi için gereklidir ve faydalıdır da. Ancak bu hizmetlerin, hak temelli bir anlayışla, kamu hizmeti olarak örgütlenmesi gerekir.

2. Tıpkı bizim son 15 yılda yaptığımız gibi nüfusun neredeyse tamamının (Türkiye % 92.81) kentlere yığılması, kentlerin metropol ve megapol yapılarına dönüştürülmesinin, bu tür salgın saldırılarda bizleri – devlet yönetimlerini – acizyet, yetememezlik ile karşı karşıya bırakmıştır. İnsanlar, modern hapisane yaşamına tutsak edilmek durumunda kalmıştır. Bu durumların, yakın gelecekte başta aile bireyleri ve komşular arasında olmak üzere, bireysel psikolojiler üzerinde de ne kadar olumsuz durum yaratacağı açıktır. Ortaya çıkan bireysel, ailesel ve toplumsal sorunlarla uğraşmak, salgın ile uğraşmak kadar önemli olacaktır.

Bu nedenle, başta Türk Tabipler Birliği, Türkiye Psikiyatri Derneği, Türkiye Psikoloji Derneği, Türkiye Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği, Sosyoloji Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği gibi sivil toplum kuruluşlarıyla zaman kaybedilmeden iletişime geçerek, bireysel, grupsal ve toplumsal ruh sağlığının korunması ile insanların sorunlarıyla başa

¹ Detaylı bilgiler için bkz. <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2020/02/05/turkiyenin-nufusu-kac-milyon-tuik-bilgileri-ile-2020-turkiyenin-nufusu-en-fazla-ve-en-az-olan-sehri-ilcesi-hangisi> Erişim: 10.04.2020.

çıkabilme yeteneklerini geliştirme veya sorunları olduğunda nereye, kime başvurabilecekleri konusunda bir hazırlık ve planlamanın yapılmasında yarar olacaktır.

3. Nüfusun kentlere yığıldırılmış olmasının ve dolayısıyla tarımın arka plana atılmış olması yakın gelecekte, çok önemli sorunlarla bizleri karşı karşıya bırakacaktır. Diğer bir deyişle, “Dünya’da kendi kendine yeten 7 ülkeden biri” iken şimdi soğan ve patatesten samana kadar hemen hemen her şeyi (domates, limon, portakal hariç) dışarıdan satın almak zorunda kalan bir ülke durumuna geldik. Özellikle gıda tedariki, gıda güvenliği ve gıda sürekliliği çok önemli bir sorun oluşturacaktır. Tedarik sorunu fiyatlara yansıtacak ve özellikle alt sosyo-ekonomik düzey bu gıdalara erişemeyecektir. Bu durum ise yeni kent yoksulluğu ve bağlı sorunlar, toplumsal huzursuzluklar yaratacaktır. Toplumsal katmanlar arasında gerginlik ve çatışmaların yaşanma riski bulunmaktadır.

Bu nedenle, hiç zaman kaybetmeden, tarımsal üretim politikaları oluşturularak uygulamaya konmalıdır. Gelecek 10 yıl içinde özellikle metropol ve megapol nüfuslarının bir kısmı da olsa, kıra – dolayısıyla tarıma yönlendirilmeleri ve tarımsal – hayvansal üretim yeteneği edinmeleri için teşvik edilmesi ve destekler verilmesine ilişkin bir planlamanın yapılması ve yaşama geçirilmesi zorunludur. Her şeyi kar-zarar ölçütüne göre ayarlamak veya “dışarıdan daha ucuza alıyoruz, neden daha pahalıya üretelim ki” gibi öngörüsüz düşüncelere saplanıp kalmamalıyız. Sorun, ucuza veya pahalıya mal etme sorunu değil, tersine başkasına bağımlı olup olmama sorunudur. Temel amaç, vatandaşını refah içinde yaşatacak ve dolayısıyla aidiyet duygusunu güçlendirecek bir devlet olabilmeyi başarmaktır. Tarım – gıda açısından yeniden, “kendi kendine yeten” ülke olmak zorundayız. Toprağımız, doğamız, iklimimiz bunun için uygun ve yeterlidir.

4. Salgının kontrol altına alınmasının uzun sürmesi durumunda, en büyük şansımız olan “sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürümüz” de yetersiz kalacak; özellikle çalışmama, işyerini kapalı tutma zorunda kalma, işten çıkarılmış olma -işsizlik, dolayısıyla gelir yokluğu; bireysel intiharlar, aile içi ve komşular ile şiddet ve çatışmalar yaşatacaktır. Bu durumdaki vatandaşlarımızı, minimum düzeyde de olsa bir gelire kavuşturmanın yol ve kaynaklarının acilen hazır hale getirilmesi gerekmektedir.

Özellikle işten çıkarılmış işçiler ile işsizler konusunda ilgili sendikalarla görüşmeler yapılarak, bu kişilerin tamamen gelirsiz kalmamaları için; var olan kaynakların neler olduğu, ne tür önlemlerin alınması gerektiği ve olası uygulama biçimleri – metotlarının en kısa zamanda belirlenmesi ve gerek görüldüğünde uygulamaya konması amacıyla şimdiden planlanmasında büyük yarar olacaktır.

5. Toplumun en fazla kullanmakta olduğu kamu hizmetlerini; örneğin, sağlık, güvenlik, eğitim ve adalet başta olmak üzere su, elektrik, gıda temini gibi yerel yönetim hizmetlerinin AFAD ile koordineli olarak bu tür salgın-saldırlara hazırlıklı hale getirilmesi için stratejiler oluşturulmalı ve bu stratejiler en kısa zamanda uygulanmak üzere hazır hale getirilmelidir.

Sonuç olarak, ülkemizin bu tür badirelere karşı ayakta kalması, hepimizin yaşamı için olmazsa olmaz bir durum yaratmaktadır. Artık günlük veya anlık yaşama alışkanlıklarımızı terk edip, 1 yıl, 2 yıl, 5 yıl, 20 yıl, 50 yıl ve 100 yıl sonra dünya nasıl bir yer olacak, komşu ülkelerdeki değişim ve dönüşüm nasıl olacak, biz ülke olarak ne durumda olacağız, avantaj ve dezavantajlı durumlarımız neler olacak vb. gibi geleceğimizi tasarlamaya, alternatifli strateji-senaryoları oluşturarak hazırlıklı olmaya mecburuz. Aksi takdirde, rüzgarda savrulan ve nereye yuvarlanacağı belli olmayan bir ülke oluruz ki bu da sonumuz demektir.

12 Nisan 2020.